

374.6:614.253.52

JAK JE ORGANIZOVÁNA POSTGRADUÁLNÍ VÝCHOVA STŘEDNÍCH ZDRAVOTNICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Vlastimila KAFKOVÁ,

Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně

O Ústavu pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně a Bratislavě není dosud celá zdravotnická veřejnost dostatečně informována, zejména pak ti zdravotníci, kteří pracují v různých úsecích mimo resort ministerstva zdravotnictví.

Zamyslíme-li se nad dřívějším vzděláváním středních zdravotnických pracovníků (dále jen SZP) několik let nazpět, vidíme, že jejich výchova prodělala mnoho změn, které si vývoj přímo vynutil. Základní výuka a výchova ve zdravotnických školách byla víceméně rozšířena až do r. 1953, kdy zdravotnické školství přešlo do působnosti ministerstva zdravotnictví a vzhledem k ohromnému rozvoji medicínských věd bylo upřesněno vzdělání potřebných kategorií SZP. V té době však ještě celá řada nekvalifikovaných

SZP pracovala v různých zdravotnických zařízeních, kterým bylo umožněno doplnit si kvalifikaci absolvováním tzv. doškolovacích kursů I. a II. stupně v rámci závodních škol práce, čímž došlo k určitému, byť relativnímu vyrovnání vzdělání.

K dalšímu vyrovnávání pak sloužily různé formy postgraduálního školení, které se vžily a až do dnešní doby hrají svou významnou úlohu.

Je samozřejmé, že postgraduální výchova je spjata s výchovou základní, že z ní přímo vychází. Začíná vlastně nástupem středního zdravotnického pracovníka na pracoviště po absolvování zdravotnické školy. Aby SZP prohloubil své teoretické a praktické vědomosti, získané ve škole, a naučil se samostatnosti v práci, byla zavedena **základní praxe** na základních pracovištích pro

absolventy zdravotnických škol všech 11 oborů. Mladý pracovník je veden zkušenějšími a podle individuálního plánu je jeho práce průběžně sledována a na závěr zhodnocena. Další forma postgraduální výchovy je dána, možno říci, už tradičním **seminárním školením** zdravotnických pracovníků, které téměř ve všech zdravotnických zařízeních soustavně napomáhá i středním zdravotnickým pracovníkům ke zvyšování odborné i ideologické úrovně. Důležité je, aby se při volbě témat oddílných seminářů vycházelo z potřeby pracovišť a jejich správné zaměření skutečně pomáhalo práci zkvalitňovat.

Závodní školy práce ve zdravotnických zařízeních měly v minulosti bohatou škálu činnosti, v níž postgraduální výchova SZP měla formou školení v různě zaměřených kursech své závažné místo. Tato závažnost však ani dnes neztrácí svoji platnost, naopak vzhledem k perspektivě je třeba ji zdůraznit.

V několika posledních letech se postgraduální formy vzdělávání na bázi okresů a krajů obohacovaly o individuální školení na tzv. **školicích místech** a konečně i stále aktivnějším zapojováním SZP v Československé lékařské společnosti J. E. Purkyně.

Aby se postgraduální výchova SZP stala soustavou a plánovitou a umožnila rozvoj doškolení všech 11 kategorií SZP po stránce odborné a ideologické, byla v roce 1960 zřízena Střediska pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně a Bratislavě. V lednu 1963 byla obě zařízení přejmenována na Ústavy a byl pro ně vydán ministerstvem zdravotnictví statut.

Jaké poslání a úkoly jsou dány Ústavům?

Pokusím se shrnout hlavní, zásadní úkoly do 3 skupin:

1. Organizovat a metodicky řídit podle směrnic a pokynů ministerstva zdravotnictví všechny formy dalšího vzdělávání SZP všech kategorií a funkcí, zaměstnaných jak v oboru působnosti ministerstva zdravotnictví, tak ostatních resortů, MNO nevyjímaje. S tím souvisí vypracování koncepce — povinného **cyklického** školení pro všechny SZP ve státě a propracování odborného a ideologického obsahu všech druhů školení.
2. Podílet se na výzkumu: organizace práce, nové techniky, vědeckých forem péče o nemocné a laboratorní techniky; výsledky výzkumné činnosti zobecňovat, propagovat a převádět do praxe a rozšiřovat dobré zkušenosti progresivních pracovišť.
3. Aktivně ovlivňovat a tematicky řídit vydávání knih a odborných textů k dalšímu vzdělávání SZP.

Důležité je si uvědomit, že při počtu téměř 70 000 SZP ve státě by nemohly školení všech zajišťovat pouze Ústavy; zvláště pak ne proto, že nová koncepce cyklického školení stanoví povinnost pravidelného opakovaného školení všem SZP v určitých intervalech, ne delších pěti let. Proto tedy Ústav bude i nadále centrálně organizovat školení **v kursech**:

1. pro vedoucí a vybrané SZP,

2. pro pracovníky, kteří jsou připravováni na vedoucí funkce,
3. v nejvýše specializovaných oborech,
4. kurzy vzorové,

dále **školení na školicích místech** k individuálnímu zapracování v nových, speciálních metodách.

Ostatní školení bude organizováno na bázi okresů a krajů, ev. zařízení na základě vypracovaných náplní pro jednotlivé obory SZP, prověřených v Ústavě a schválených ministerstvem zdravotnictví. A právě zde sehraje ohromně důležitou úlohu závodní školy práce, kterým by příslušela organizace cyklického školení ostatních SZP, kteří nebudou školeni ústředně. Je samozřejmé, že Ústavy převezmou odpovědnost ve smyslu metodického řízení všech forem dalšího vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v krajích.

Pro získání potřebné kvalifikace ve speciálních úsecích práce, určených ministerstvem zdravotnictví, bude prováděna u vybraných SZP **kvalifikační průprava**, která bude trvat zpravidla 3 roky. Obsahovou náplň této průpravy určí pro jednotlivé úseky Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků a schválí ministerstvo zdravotnictví. Ředitelé příslušných zdravotnických zařízení pověří pracovníka soustavným vedením účastníka průpravy.

Kvalifikační průprava bude ukončena závěrečnou zkouškou před komisí v Ústavě pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků.

Je samozřejmé, že všechny formy postgraduální výchovy jsou platné v plném rozsahu i pro střední zdravotnické pracovníky, pracující ve vojenských zdravotnických zařízeních.

Spolupráce Ústavu při výběru účastníků na centrální školící akce podle každoročně vydávaného tematického plánu školení pro příslušný školní rok je dána dobrým kontaktem s organizačně metodickými odděleními Krajských ústavů národního zdraví. U ústředně spravovaných jednotek ministerstva zdravotnictví a zdravotnických zařízení jiných resortů je postupováno podle dohody. U zdrav. zařízení resortu MNO jsou přihlášky uchazečů doporučovány hlavním týlem MNO — zdravotní správou v Praze a postupovány Ústavu.

Podíl na výzkumné činnosti Ústavu je nyní zkonkretizován tím, že Ústav se stal hlavním pracovištěm státního plánu výzkumu pro výzkumné téma péče o nemocné. Úsek této činnosti dává perspektivu kvalitnější práce a vyšší kultury péče o nemocné ať už v oblasti hygienické péče, či v jednotném provádění příslušných výkonů, zajišťovaných středními zdravotnickými pracovníky. Jedním z předpokladů úspěšných výsledků je však zájem a ochota dalších spolupracovníků, s níž jsme se v přípravě první fáze setkali.

Vedle vybraných pracovišť v různých místech naší socialistické republiky sledují a ověřují dílčí problémy výzkumné práce odborníci Ústavu pro další vzdělávání SZP na odborných základnách Ústavu. Klinické základny mají však

širší poslání. Především v tom, že napomáhají odborným pracovníkům Ústavu, ať lékařům či SZP, k udržování jejich erudice a stávají se bází pro praktickou činnost frekventantů školních v Ústavě. Získané zkušenosti obohacují pak i vlastní pedagogický proces. Potřebná, vhodná literatura pro SZP, která by napomáhala jejich dalšímu vzdělávání, je dosud chudá, ba vlastně žádná. Mnozí střední zdravotničtí pracovníci se vracejí k učebnicím pro základní výuku ve zdravotnických školách, sledují Zdravotnickou pracovníci a Zdravotnické noviny, avšak k soustavnému studiu příslušného jejich zaměření by potřebovali speciální příručky a knihy. Ústavy pro další vzdělání SZP proto vyhledávají zpracovatele titulů a ve spolupráci se Státním zdravotnickým nakladatelstvím prosazují vydávání nové literatury k postgraduální výchově SZP. Knihovna Ústavu pro další vzdělávání SZP v Brně úzce spolupracuje se sesterskou knihovnou v Bratislavě, ale i knihovnamí a dokumentačními odděleními ÚDL a SÚDL. Všechny knihovny těchto Ústavů se dohodly na vydávání referátového výběru na téma „doškolování zdravotníků“ (SZP a lékařů).

Bude jistě na místě zmínit se alespoň stručně o organizační struktuře Ústavu pro další vzdělávání SZP (v Brně) vůbec.

Ústav se člení na 2 úseky, metodicko-pedagogický, který se skládá z odborných kateder a knihovny, a úsek ekonomicko-provozní. O všechny kategorie SZP se starají 4 katedry jako základní jednotky pedagogické a výzkumné práce, a to:

- * I. katedra ZS, DIS a RP
- II. katedra DS a ŽS
- III. katedra ZL, ZuL, RtgL, LL, SP a OO
- IV. katedra je katedrou společenských věd; k ní je přiřazena psychologie. Tato má poněkud odlišný charakter od předchozích, poněvadž

* ZS = zdrav. sester, DIS = dietních sester, RP = rehabilitačních pracovníků, DS = dětských sester, ŽS = ženských sester, ZL = zdrav. laborantů, ZuL = zubních laborantů, RtgL = rtg. laborantů, LL = lékárenských laborantů, SP = sanitárních pracovníků, OO = očních optiků.

svým zaměřením zasahuje do všech odborných úseků, zejména usiluje o celistvost postgraduálního vzdělávání v prolínání ideologie a odbornosti.

K Ústavu je přiřčen kabinet, který představuje spojovací článek mezi základní a postgraduální výchovou SZP. V dalším rozvoji Ústavu dozná nepochybně i dosavadní členění změn, které se projeví ve zřizování dalších kateder a subkateder.

Vedoucím každé katedry je lékař nebo pracovník s vysokoškolským vzděláním, jeho zástupcem pak střední zdravotnický pracovník. Další pracovníci, jak lékaři tak SZP, jsou odbornými asistenty kateder.

Stejně tak i v čele Ústavu je ředitel lékař, jeho zástupcem střední zdravotnický pracovník.

Tato organizace potvrzuje správnost zaměření celého čs. zdravotnictví v tom, že dobrá práce zdravotníků musí být prováděna v těsné spolupráci všech kategorií, v tom, že střední zdravotnický pracovník nesmí být jen pomocníkem lékaře, ale jeho důležitým, odborným spolupracovníkem, že izolovaná práce jednoho nebo druhého by nemohla společnosti přinést užitek.

Je samozřejmé, že by Ústav nemohl sám, pouze vlastními silami plnit všechny odpovědné úkoly. Spolupracuje proto především s organizačně metodickými odděleními Krajských ústavů národního zdraví a jejich prostřednictvím s krajskými odborníky, dále pak s řadou zkušených lékařů a SZP v poradních sborech kateder a s řadou osvědčených externích přednášejících v Ústavě. Celou svou činnost koordinuje s Ústavem pro další vzdělávání SZP v Bratislavě. Jako samostatná jednotka, řízená ministerstvem zdravotnictví, plní všechny úkoly za souhlasu ministerstva a spolupracuje na dalších, které mu ministerstvo zdravotnictví ukládá. Sestavuje tematický plán školení SZP pro každý školní rok tak, aby jeho zaměření bylo v souladu s celostátní potřebou a politickou linií ministerstva zdravotnictví.